ÎNCEPUTURILE SATULUI RĂSTOCI

Aşezarea geografică a Răstociului, care din punct de vedere administrativ aparţine comunei Ileanda, din judeţul Sălaj, nu e greu de făcut. Situat în podişul dealurilor Someşene, în regiunea calcaroasă din nordul Someşului[1], în unghiul de interferenţă a drumului judeţean Jibou—Ciocmani—Răstoci cu şoseaua naţională Dej—Baia Mare, el are ca vecine satele: Perii Vadului la Est, Mesteacănul la Nord şi Lemniul la Vest[2].

Numele satului îşi găseşte semnificaţia în dicţionarul lui Cihac. „Rostoka", în limba slavă, înseamnă braţ de rîu desprins ca să înconjoare o insuliţă[3]. O răstoacă, prezentă aici la începutul sec. al XVI-lea, e menţionată în actul din 1548 al Annei Báthory de Şimleu de confirmare a daniilor făcute întemeietorilor localităţii[4]. Şi azi, în marginea sud-vestică a aşezării, toponimicul se perpetuează, deşi el nu mai acoperă de mult o realitate. Cu certitudine, au fost cel puţin două asemenea braţe desprinse din matcă, de vreme ce satul a primit numele la plural: *Răstoci*. Aşa i-au spus întotdeauna locuitorii săi şi vecinii, iar dacă în diverse documente el apare ROSTOCZFALWA (1530), ROSTOSFALWA (1543), RWZTOCZFALWA (1549), RASTOCZ (1566), RAZTOCH (1567), RESTÓCZ (1650), KIS-RASZTOLTZ (1668), RASZTOCZ (1720), RÉSTOLLTZ (1831)[5] — acestea nu sînt decît deformări grafice ale străinilor.

Despre înfiinţarea Răstociului ni s-a păstrat un rezumat latin al unei „dovezi de danie". Din acesta rezultă că Ioan Drágffi, stăpînul domeniului Chioar, le-a oferit lui Petre şi Toma Hossu din Mesteacăn locul pentru construirea unei mori, cu obligaţia ca tot acolo să ridice şi un sat. Actul — emis din Ardud în 1525 — menţionează că celor doi li s-a dat şi ... *voievodatul*[6] — adică conducerea mai multor sate, adunate într-o unitate administrativ-militară specifică românilor.

---

[1] *Monografia geografică a R.P.R.*, I, Bucureşti, 1960, p. 650.

[2] Harta politică şi administrativă a R.S.R.

[3] Al. Cihac, *Dictionnaire d'etymologie daco-romaine*, Frankfurt am Main, 1870, p. 309.

[4] J. Kemény, *Diplomatarium Transilvanicum*, VIII, p. 481—485, la Filiala Cluj-Napoca a Bibl. Acad. R.S.R. Manuscrise, A-122. (Vezi anexa a III-a la acest studiu).

[5] J. Kádár, *Szolnok-Dobokavármegye Monográphiája*, IV, Deés, 1900, p. 53—54.

[6] Urbariul domeniului Chioar şi Cavnic din 1651, satul „Kis Nyires", fotocopie, la Fil. Cluj a Bibl. Acad. R.S.R., Manuscrise, F. 148, originalul la Arh. Naţ. Maghiară din Budapesta, Fond Conventul de Cluj-Mănăştur, Urbarii, fasc. 26 (Vezi anexa I, la acest studiu).

www.muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

Voivodatul de Răstoci mai cuprindea cel puţin încă două sate. După opinia noastră, acestea erau Mesteacănul şi Perii Vadului, pentru că descendenţii lui Petre şi Toma Hossu au continuat să-şi exercite autoritatea numai aici. În urbariul din 1651, conscriptorul care a făcut rezumatul actului lui Drágffi, a şters peste cuvîntul „frata" scris după numele celor doi voievozi[7]. Ştersătura, ca şi faptul că dregătoria a fost dată în sarcina a doi inşi, îşi au explicaţia în aceea că Petre era tatăl şi Toma, fiul său, iar titlul cu care fuseseră investiţi, păstra — după cum vom mai vedea — o tradiţie de familie.

La data aceea, Ioan Drágffi ajunsese comite al Timişoarei şi, ca vasal al regelui, trebuia să asigure, în caz de război, 1000 de călăreţi pe cîmpul de luptă[8]. Voievozii de sate erau printre puţinii oameni de încredere rămaşi după crîncena răscoală condusă de Doja. Înaintea plecării la ciocnirea de la Mohács cu turcii, Ioan Drágffi a perceput dări speciale iobagilor de pe domeniile sale, iar voievozii au trebuit să se pregătească să participe la război cu calul, harnaşamentul şi armele proprii[9]. Probabil că în dezastrul de la Mohács, unde turcii au trecut prin sabie floarea nobilimii maghiare, să fi pierit şi voievodul Petre Hossu din Răstoci, împreună cu stăpînul său[10]. El nu mai e amintit în actul de eliberare din iobăgie, din 1530, şi-i vor rămîne fiului său, Toma, toate ostenelile şi toate favorurile situaţiei cîştigate.

In 5 ani, Toma Hossu, a reuşit să colonizeze un număr suficient de familii, ca satul să fie închegat ca atare. Ctitorul Răstociului a fost răsplătit cu totul deosebit pentru virtuţile sale organizatorice şi ataşamentul către stăpîn. Catharina Drugeth de Homonna, văduva lui Ioan Drágffi, i-a dat, în 1530, act de scutire şi eliberare, acesta fiind şi primul document în care e menţionat numele localităţii[11]. Păşind la curtea din Ardud pentru ceremonia „manumissiei", Toma Hossu a auzit din gura stăpînei, rostită cu glas tare, declaraţia de scoaterea din iobăgie, apoi, primind în genunchi pergamentul care consfinţea trecerea sa în rîndul oamenilor liberi[12], s-a întors iar în satul căruia îi aşezase vatra.

Voievodatul de Răstoci, deşi foarte restrîns teritorial, datorită poziţiei lui, nu era dintre cele mai comode. La Valea Puturoasă (azi — Bizuşa), el se învecina cu domeniul Ciceului, care a aparţinut, pînă la 1560, Moldovei[13]. Din cînd în cînd, ajungea pînă aici, stăpînirea Imperiului Habsburgic care ocupase Ungaria Superioară[14]. Orice mişcări la hotar trebuiau urmărite. Prin

---

[7] *Idem.*

[8] P. M. Dan, *Cehi, slovaci şi români în secolele XIII—XV*, Sibiu, 1944, p. 243.

[9] D. Prodan, *Iobăgia în Transilvania în secolul al XVI-lea*, II, Bucureşti, 1968, p. 173—194.

[10] Al. Filipaşcu, *Instrăinarea unor familii şi averi maramureşene*, în „*Tribuna*", nr. 10 (1942), p. 744.

[11] Urbariul domeniului Chioar şi Cavnic din 1651, satul „Kis Nyireş". (Vezi anexa a II-a la acest studiu).

[12] Şt. Pascu, *Voievodatul Transilvaniei*, I, Cluj, 1972, p. 388.

[13] *Istoria bisericii române*, I, Bucureşti, 1957, p. 253—362.

[14] Şt. Pascu, *Transilvania în epoca principatului. Timpul suzeranităţii turceşti — 1541—1611* (curs litografiat) Cluj, 1948, la Bibl. Univ. „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca.

www.muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

voievodat trecea o cale rutieră de legătură a Transilvaniei cu exteriorul şi alta fluvială — Someşul — care asigura transportul pe plute al sării, marfă foarte scumpă, mult căutată în Ungaria[15]. Securitatea hotarelor, a mărfurilor şi călătorilor a făcut necesară înfiinţarea unui nou sat, chiar pe graniţa domeniului Chioar. Ocupîndu-se de colonizarea Bizuşii (românii i-au zis şi „Făţeni")[16] Toma Hossu i-a jalonat vatra imediat după 1550[17]. Priceperea voievodului de a împămînteni oameni o vădesc recensămintele, care arată că atît la Răstoci, cît şi la Mesteacăn şi Perii Vadului, după 1543 s-a constituit anual cîte o „poartă" iobăgească şi s-a construit o casă[18]. Creşterea ar fi fost şi mai însemnată, dacă dezmembrarea Ungariei n-ar fi antrenat dispute permanente asupra Chioarului şi a celorlalte „părţi", trecute adeseori silnic de la un stăpîn la altul.

Devotat în continuare binefăcătorilor săi, Toma Hossu a fost reconfirmat în toate drepturile sale în 1548, de către Anna Báthory de Şimleu, văduva lui Drágffi Gáspár[19]. Era, probabil, un gest spre pomenirea răposaţilor, pentru că tot cam pe atunci, voievodul Dan din Dăneştii Chioarului, a primit satul cu acelaşi nume, întemeiat de el; voievodul din Remetea, Berchezoaia; voievodul Marian din Prislop, Sălniţa, iar voievodul Trif din Vărai, Ciula[20]. Donaţiile li se cuveneau, de altfel, în virtutea aşa-zisului „drept voievodal" din Transilvania, aplicat oricărui întemeietor de „slobozie" prin colonizarea de oameni în locuri deşerte sau defrişate de ei[21].

Deşi nu se pomeneşte nicăieri despre oferirea satului lui Toma Hossu, acesta l-a primit, fără îndoială, concomitent cu daniile către ceilalţi conducători de obşti, pentru că în 1553, cu ocazia stabilirii impozitelor, voievodul a fost notat coproprietar al Răstociului împreună cu Drágffi Gheorghe. În anul următor însă, a fost înscris doar Drágffi[22]. Înseamnă că voievodul Toma murise, iar urmaşilor săi nu le-a fost reînnoită dania.

După moartea lui Toma Hossu, teritoriul administrat de el s-a împărţit în două voievodate mai mici. Unul, cu reşedinţa în Perii Vadului, includea şi Mesteacănul şi era pus sub porunca lui Damian Hossu[23]. Voievodatul Răstociului, cuprinzînd şi Bizuşa, i-a revenit lui Toma (II) Hossu[24]. Cei doi moştenitori erau nişte dregători foarte modeşti, dacă-i comparăm cu voievodul din Prislop, conducător a şapte sate[25].

---

[15] *Din istoria Transilvaniei*, I, ediţia III-a, Bucureşti, 1963, p. 134, 135 şi J. Kádár, *Szolnok-Dobokavármegye Monographiája*, III, Deés, 1900, p. 25, 33.

[16] J. Kádár, *op. cit.*, II, p. 322.

[17] M. Szentgyörgyi, *Kövár vidékének társadalma*, Budapest, 1972, p. 12, nota 4.

[18] J. Kádár, *op. cit.*, IV, p. 58; vol. V, p. 261 şi 560.

[19] Vezi nota 4.

[20] D. Prodan, *op. cit.*

[21] E. Veress, *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei şi Ţării Româneşti*, III, Bucureşti, 1931, p. 179.

[22] J. Kádár, *op. cit.*, p. 54.

[23] L. Makkai, *Szolnok-Doboka megye magyarságának pusztulása a XVII. század elején*, Kolozsvár, 1942, p. 90.

[24] *Idem;* şi Puşcariu, Ioan, cavaler de..., *Date istorice privitoare la familiele nobile române*, Sibiu, 1892, p. 143—146.

[25] L. Makkai, *op. cit.*, p. 90.

www.muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

Imprejurările în care și-a făcut slujba noul voievod de Răstoci au fost — după cum vom vedea — potrivnice unei dezvoltări normale a localităților din subordinea sa. În 1566, satul de reședință nu avea decît 20 de familii, iar Bizușa — 9[26]. Dar am văzut că recensămintele de după 1543 au consemnat la Răstoci o creștere naturală anuală de cîte o familie și o „poartă" (sesie întreagă). E firesc să presupunem că de la un moment dat a avut loc o însemnată „roire" în afară. Aceasta s-a datorat faptului că în nenumărate rînduri austriecii și turcii au ocupat regiunea Chioarului, supunînd-o la jafuri și pîrjoliri, într-un timp în care domnia regelui Ioan II Sigismund și a mamei lui Isabella, încă nu se consolidase în Transilvania[27]. Mulți i-au ajutat pe aceștia, în dorința de a evita transformarea țării în pașalîc sau instalarea dominației austriece. Pentru răsplătirea serviciilor aduse, și în urma stingerii familiei Drágffi, regina-văduvă a dăruit, în 1556, Chioarul abuzivului magnat Gheorghe Báthory[28]. Proaspătul stăpîn a introdus sarcini noi în sate supunînd locuitorii la poveri contrare „obiceiului pămîntului" — ceea ce a accentuat și mai mult mizeria țăranilor și dorința lor de fugă — forma cea mai la îndemînă pentru a scăpa de servituți. Voievozii locali s-au plîns de toate acestea trimișilor împăratului Maximilian al Austriei, în speranța că cel care smulsese, în 1565, domeniul Chioar de la Báthory, împingînd granițele imperiului pînă la Bizușa, va fi bun și îndurător. Aveau mare nevoie de protecția lui, întrucît în anul precedent, cu ocazia asedierii cetății, din iunie pînă în septembrie, turcii pustiiseră multe sate. După un an, în Ciolt, Remetea și Buteasa nu se găsea nici un locuitor. Cele trei căsuțe pustii din Răstoci arătau și ele urmele încă proaspete ale urgiei[29].

Unde vor fi plecați oamenii? Desigur, unii în păduri, așa cum se obișnuia, alții, nefiind legați prea mult de sat, au căutat adăposturi mai sigure pribegind spre țările vecine. În intervalul dintre anii 1550 și 1570, în părțile Carpaților polonezi s-au înființat, dintre cei prigoniți, 123 de „slobozii valahe"[30]. Nu-i exclus să se fi pripășit pe acolo și unii răstoceni.

Locuitorii Răstociului, nu prea numeroși, erau destul de diferențiați. Se vede aceasta din conscripția urbarială ordonată de împăratul Maximilian și întocmită pe domeniul Chioar în 1566[31]. Între cei care foloseau o sesie întreagă iobăgească se numărau: Mihail și Ioan Marcu, Marian Hossu (scris „Hozzo"), Grigore Dorean și unul al cărui nume conscriptorul nu l-a înțeles: Pryss (probabil Opriș) Fentris (?).

Dominau însă, iobagii care foloseau o jumătate de sesie. Iată-i în ordinea trecerii lor în urbariu: Petru Gașa, Mihail Marcu (II), Dumitru Pocul, Gheorghe Gașa, Dan Bucea, Petru Drăghiș (caligrafiat „Dragyss"), Ioan Bota (ne-

---

[26] *Ibidem.*
[27] Vezi nota 14.
[28] J. Kádár, *op. cit.*, IV, p. 54.
[29] D. Prodan, *op. cit.*
[30] Șt. Meteș, *Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII—XX*, București, 1977, p. 25.
[31] L. Makkai, *op. cit.*, p. 90.

www.muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

terminînd o literă a ieşit „Bolha"), Lazar Ianuş, Ioan Bucea, Lazar Şimon (sau Simion) şi văduva lui Ilie Mare (în original „Relicta Eliae Nagy").

O categorie aparte o formau „oaspeţii" sau „inquilinii". În Răstoci existau trei: Trif Marcu, Vasile Marcu şi Ştefan Bucea. Probabil că-i slujeau voievodului.

Cei care locuiseră în căsuţele părăsite, fuseseră „săraci" — adică fără nici un fel de inventar agricol. Numele lor nu e consemnat. Se specifică numai faptul că îşi cîştigaseră traiul prin munca la îmblătitul grîului.

Am menţionat numele tuturor înscrişilor în urbariu, pentru că e cea dintîi listă completă a locuitorilor satului. Ea nu lasă nici o urmă de îndoială asupra elementului etnic totalitar românesc, mai ales că toate obligaţiile înscrise în urbariu erau specifice satelor româneşti. Iar dacă există cîte un nume care pare străin, aceasta se datorează cel mai adesea, obiceiului conscriptorilor de-a traduce în limba lor poreclele (ex. Lungul = Hozzo, Hozzw şi Hozzwl[32]; Mare = Nagy), trecute ca nume de familie.

Sarcinile dregătorilor nu erau deloc uşoare. Din urbariul amintit reiese că în obligaţia voievodului intra grija tuturor bunurilor mobile şi imobile ale domeniului, aflătoare în zona jurisdicţiei sale. El urmărea efectuarea la timp a lucrărilor agricole pe seama cetăţii. Strîngerea dărilor şi îndeplinirea de către săteni a tuturor slujbelor şi prestaţiilor datorate, îi dădeau mult de furcă. Una din sarcinile cele mai grele rezida în instruirea militară a bărbaţilor, în fruntea cărora mergea la război, imediat ce primea poruncă de la pîrcălabul cetăţii[33].

La Răstoci, Toma (II) Hossu era ajutat în treburile curente de crainicul Lazar Simon, iobag cu o jumătate de sesie. El asimila atribuţii dintre cele ale voievodului şi cele ale judelui sătesc, dregător pe care satul nu-l avea[34].

Voievodul, judele sau crainicul erau şi cei care întreprindeau judecăţile, ajuntîndu-se de dreptul cutumiar şi legile fixate de stăpînii feudali ai domeniului.

Măsuri coercitive aplicate de dregători sătenilor, au fost notate cu minuţiozitate în urbariu. În epocă, vînătaia pricinuită prin lovire unui om costa cît rănirea unui porc: 64 de dinari. Dar dacă lovitura omului sîngera şi o vedea voievodul, preţul urca la 1 florin, care revenea pîrcălabului cetăţii. Moartea porcului rănit aducea plata lui integrală; a omului se sancţiona cu pierderea capului şi confiscarea bunurilor, dacă osînditul nu avea moştenitori legali.

Neînfăţişarea la judecata dregătorilor sau nesocotirea peceţii puteau atrage moartea, dar exista şi posibilitatea graţierii. În cazul obţinerii clemenţei, vinovatul plătea 7 florini, din care unul se înmîna pîrcălabului, iar ceilalţi, stăpînului cetăţii.

---

[32] *Ibidem.*
[33] D. Prodan, *op. cit.*
[34] *Ibidem.*

www.muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

Drastic se globeau răpirile de femei. Aici exista un vechi obicei românesc al „furării fetelor". El rezolva, de cele mai multe ori, o problemă de dragoste, cînd rudeniile se opuneau căsătoriei. Domnii de pămînt au făcut din el o sursă de venituri. Pentru un asemenea „furt", se pretindeau cîte 2 florini de la fiecare partener. Răpirea fetei fără voia ei se globea cu... 12 florini. În schimb, bărbatul care își alunga soția sau o părăsea, era sancționat doar cu 1 florin. Tot cu 1 florin se pedepsea desfrîul și adulterul. Violul însă, aducea uciderea agresorului. Cu moartea se mai osîndeau hoții și prădătorii, afară de cazul cînd se puteau ierta și cînd erau globiți substanțial[35].

Obligațiile iobăgești apăsau greu pe umerii sătenilor. De Sîngeorz și de Sînmihai, voievodul ridica birul. În 1566, răstocenii trebuiau să plătească, în total, 5 florini la prima scadență și tot atîția la a doua. „Darurile" se făceau obligatoriu tot de sărbători. La Crăciun, bărbații tăiau, fasonau și transportau la cetate 7 căruțe de lemne. Dar „carul" se alcătuia din 52 de crengi, ceea ce, de fapt, obliga la 2—3 încărcături. Tot ca „dar" se percepea de la răstoceni o vacă pentru carne, plătită mînă de la mînă, 7 bulgări de unt și 7 cași.

„Datul strungii" obligație specifică satelor românești, era reglementată în felul următor: din fiecare turmă se pretindea cîte o oaie, numai că Gheorghe Báthory socotea turma din 10 capete, nu din 100, cum se obișnuia. Așa și dijma porcilor, cu diferența că proprietarii care aveau sub 10 animale trebuiau să-și răscumpere contribuția cu 4 dinari.

Singur voievodul se bucura de scutirea tuturor acestor obligații. Ba profita și el de unele prestații iobăgești, cum erau aratul și cositul, sarcini care, de obicei, se efectuau pentru cetate[36].

Împăratul Maximilian n-a luat contribuțiile de la răstoceni decît un an. La începutul lui 1567, după un asediu de 13 zile, condus de un căpitan al regelui Ioan II Sigismund, cetatea Chioar și regiunea au revenit Transilvaniei[37]. Hagymás Kristoff de Beregsău, numit dregător în Maramureș, a fost recompensat dăruindu-i-se întreg domeniul, inclusiv Răstociul[38].

De acum și pînă la sfîrșitul secolului, satul nu mai e menționat în nici un document cunoscut.

VALER HOSSU

ANEXE

I. În tabelul cu nemeșii pedeștri ai satului Mesteacăn („Kis Nyires"), în dreptul numelor lui „Hoszszu László alias Mocsok" și „Hoszszu Mathe alias Borsa", într-o acoladă, e trecut următorul text:

[35] *Ibidem.*
[36] *Ibidem.*
[37] L. Makkai, *op. cit.*, p. 54.
[38] J. Kádár, *op. cit.*, IV, p. 54.

www.muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

Produxerunt Donationales Mag(nifi)ci Joh(anni) Dragfi, super loco unius vilae erigenda, Vojvodatu et loco unius molendini aedificandi foriventas providis Petro et Thomae Hoszszu de Kis Nyires donatis. Fu Erdöd 1525, sub sigillo usuali.

Traducerea:

Dovada de danie a magnificului Ioan Dragfi oferită veniților din altă parte, înțeleptilor Petre și Toma Hossu din Mesteacăn, asupra locului pe care să ridice un sat, Voievodatului și locului pentru ridicarea unei mori. A fost dat în Ardud, 1525, sub sigil obișnuit.

II. Cu privire la situația proprietăților familiei Hossu din satul Mesteacăn, în urbariu se găsește următoarea însemnare:

Produxerunt literas quinas super immunitatibus fuis.
Primas. Mag(nificae) Catharinae Druget de Homonna, Mag(nifi)ci Joh(anni) Dragfi Re(lic)ta, super Exemtio(n)e Thomae Hoszszu de Rostocz falu ejusque haeredes ab o(mni)bus datiis et solutionibus. Datas in Erdöd A(nn)o 1530.

Traducerea:

Scrisori doveditoare asupra celor ce sînt neatingătoare:
Prima, a magnificei Catharina Druget de Homonna, văduva magnificului Ioan Drágfi, asupra eliberării lui Toma Hossu, din satul Răstoci, și a urmașilor săi de toate contribuțiile și slujbele (iobăgești — n.n.). Dat în Ardud, anul 1530.

III. Transumtum Conventus Kolos Monostoriensis de A(nn)o 1655 continens in se Annae Bathory Confirmationales et Donationales loci cujusdam molendinalis in Rastoltz (Reszto1tz, Distr. Kövár) pro Thoma Hoszszu de A(nn)o 1548.

Nos Requisitores Litterarum, et Litteralium Instrumentorum in Sacristia, sive Conservatorio Conventus Monasterii B. Mariae Virginis de Kolosmonostora repositorum, et locatorum, ac quarumlibet Judiciarium Deliberationum, legitimorumque Principalium Mandatorum executores et c. Damus pro memoria p(er) praesentes, quod Nobilis Ladislaus Hoszszu de Kis-Nyires Nostri veniens in conspectum hominibus, et in personis Nobilium Pauli, et Petri, filiorum quondam Georgii Hoszszu de Kis Nyires fratrum suorum Carnalium, exhibuit et praesentavit Nobis quasdam Litteras Magnificae quondam Dominae Annae Bathory de Somlyo, primum Gasparis Drágffy de Bélthek, ex post vero Antonii Drugeth de Homonna, Spectabilium, et Magnificorum D(omi)norum Rel(ic)tae super collatione Vajvodatus, ac unius molendini loci Thomae quondam Hoszszu de praedicta Nyires, nec non exemptione Taxarum tam ordinariorum, quam extraordinariorum et c. data, et emanatae confirmationales, sigiloque ejusdem Dominae in inferiori eorundem margine roboratas, in duplici papyro potenter confectas, ad transummendum. Petentes Nos memorati Ladislaus Hoszszu nominibus quorum supra, debita cum instantio, ut copiam, seu paria eorundem Litterarum Confirmationalium trasumpto praesentium Nostrarum verbaliter inserendum, jurium eorundem futura pro cautela necesar(ia) sub Sigillo Conventus Nostri authentico fideliter, et conscientios eisdem extradari vellemus. Quarum verbalis continentia sequitur in nunc modum:

Nos Anna Bathory de Somlyo Magnificorum Dominorum, alias olim Casparis Drágffi de Bélthek, nunc vero quondam Antonii Drugeth de Homonna, Comituum Szolnok Mediocris, et de Kraszna Comitum Relicta, memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit Universis. Quod Nos accepta supplicatione Egregiorum Benedicti Literati de Zalón Kémén Provisoris, et Castelani Castri Nostri Kövár, ac Francisci Porkoláb Magistri Curiae Nostrae pro parte Providi Thomae Hoszszu de Kisnyires, Vajvodae Nostro de Rast(otz) in eo Nobis porrecta, ut universas Litteras, Donationales, et Exemtionales Magnifici quondam Domini Joannis Drágffi de Bélthek, Comitatuum Szolnok Mediocris, et de Kraszna Comitis, super collatione Vajvodatus, ac loci unius molendini, ac Generose, Magnificae Dominae Catharinae Drugeth de Homonna ejusdem Magnifici Domini Joannis Drágffi Relictae, super exemtione Taxarum, tam ordinariarum, quam extraordinariarum, ac fertorum,

www.muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

et Nisorum, falconum, domarum, aliarumque quarumlibet solutionum, in litteris illis donationalibus, et Exemtionalibus clarius donatis, jam dicto Thomae Hoszszu V(ajvod)ae Nostro datas confirmare, ac in super in quondam rivulo de fluvio Szamos, et circa possessionem praedictam Rasztotz descendente, et decurente eidem praescripto Thomae Hoszszu Vajvodae Nostro unum locum molendini dare dignaremur. Nos ergo exaudita supplicatione Praefatorum Provisoris, et Castellani Nostri ac Magistri Curiae Nostrae, praedictas litteras donationales, et exemtionales Magnifici quondam Domini Joannis Drágffi, ac Generosae, ac Magnificae Dominae Catharinae, relictae ejusdem D(omi)ni Joannis Drágffi, in omnibus continentiis eorum confirmavimus, locum molendini in specificato rivulo circa possessionem jam dictam Rasztotz decurrente saepefato Thomae Hoszszu Vajvodae Nostro dedimus, donavimus, et contulimus; imo confirmamus, et damus, donamus, et conferimus in filios filiorum. Harum Nostrarum vigore, et testimonio Litterarum mediante. Quocirca Vobis Universis Provisori, et Castellano Castri Nostri Kövár, ac caeteris cujuscunque Status, et praeminentiae familiaribus Nostris modernis videlicet, et futuris committimus, et mandamus, quatenus praenominatum Thomam Hoszszu, Vajvodam Nostrum in Confirmatione Litterarum a praedictis Domino Joanne Drágffi et Domina Catharina praefato Thomae Hoszszu datarum, et donationum loci molendini superius declarati liberosque et succesore illius confirmare, protegere, et defendere debeatis. Aliud non facturi praesentibus perlectis, exhibentibus restitutis. Datum in Castro Nostro Kövár, feria V-a prox(ima) post festum Visitationis Mariae. A(nn)o D(omini) 1548.

Nos itaque, jurisque, et justitiae consuetam praelibati Ladislai Hoszszu, nominibus, et in personis quorum supra, factam petitionem, pro more Nostro admittente, copiam seu Paria praeinsertorum Litterarum Confirmationalium, Nobis per eundem in specie exhibitorum et praesentatorum Transumpto praesentium Nostrarum verbaliter, et sine omni diminutione, et augmento, et variatione, Jurium praescriptorum Pauli, et Petri Hoszszu filiorumque, et successorum eorundem universorum futuro pro cautela necessar(ia) sub sigillo Conventus Nostri extradatas duximus, et concedendas, communi justitia, legeque Regni permittente. Datum feria VI prox(ima) post Dominicam ... culi. A(nn)o D(omi)ni 1655.

Traducerea:

Transumptul Conventului din Cluj-Mănăştur din anul 1655 conţinînd înăuntru scrisoarea din anul 1548 a Annei Bathory de confirmare şi donare a unui loc de moară în Răstoci (Răstoci, Distr. Chioar) pentru Toma Hossu

Noi, păstrătorii documentelor aşezate şi depuse în sacristia sau arhiva Conventului mănăstirii fericitei fecioare Maria din Cluj-Mănăştur, şi executorii şi păstrătorii oricăror deliberări judiciare şi porunci importante legiuite, dăm de ştire prin prezenta că nobilul Vasile Hossu din Mesteacăn, venind în faţa noastră, în locul şi numele nobililor Pavel şi Petre, fiii răposatului Gheorghe Hossu din Mesteacăn, fraţii săi după tată, ne-a înfăţişat şi ne-a arătat o scrisoare de întărire a măritei doamne, răposata Anna Bathory de Şimleu, văduva măriţilor şi cinstiţilor domni, mai întîi a lui Gaşpar Drágffi de Beltiug, apoi a lui Anton Drugeth de Homonna, despre donarea voievodatului şi a unui loc de moară răposatului Toma Hossu din sus-zisul Mesteacăn, şi nu mai puţin despre scutirea de dări, atît cele obişnuite cît şi extraordinare, (scrisoare de confirmare) dată şi întărită în marginea ei inferioară cu sigiliul acestei doamne, concepută corect pe hîrtie, în dublu exemplar, pentru a fi transmisă în chip de copie. Şi rugîndu-ne Vasile Hossu pe noi, cei pomeniţi, în numele celor de mai sus, cu stăruinţa cuvenită, ca să introducem copia acestei scrisori de întărire, cuvînt cu cuvînt, în transumtul nostru, al celor de faţă, drept chezăşie viitoare necesară drepturilor acelora (fraţii Pavel şi Petru — n.n.), noi binevoim să i-o redăm fidel şi conştiincios, sub sigiliul autentic al Conventului nostru; al cărei conţinut în cuvinte urmează în acest fel:

Noi, Anna Bathory de Şimleu, odinioară văduva lui Gaşpar Drágffi de Beltiug, iar acum văduva răposatului Anton Drugeth de Homonna, măriţi domni, comiţi ai comitatelor Solnocul de Mijloc şi Crasna, dăm de ştire prin conţinutul celor de faţă, comunicîndu-le tuturor cărora li se cuvine, că noi, acceptînd cererea distinşilor Benedict Literatus de Slankamen, provisor şi castelan al cetăţii noastre Chioar, şi Francisc pîrcălabul, magistru al curţii noastre, pentru chibzuitul Toma Hossu din Mesteacăn, voievodul nostru de Răstoci, înaintată nouă pentru aceea ca să binevoim să confirmăm toate scrisorile de donaţie şi scutire date suspomenitului Toma Hossu, voievodul nostru, cea a măritului domn răposatul Ioan Drágffi

www.muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

de Beltiug, comite al comitatelor Solnocul de Mijloc şi Crasna, despre acordarea voievodatului şi a unui loc de moară, şi cea a generoasei şi măritei doamne Catharina Drugeth de Homonna, văduva aceluiaşi mărit domn Ioan Drágffi, despre scutirea de dări, atît obişnuite cît şi excepţionale, ca şi de darea florinului şi eretelui, a şoimului şi cea pe casă, şi de alte contribuţii de orice fel, clar menţionate în acea scrisoare de danie şi scutire şi pe deasupra (să binevoim — n.n.) să-i dăm aceluiaşi amintit Toma Hossu, voievodul nostru, un loc de moară pe un rîuşor ce porneşte din fluviul Someş şi curge în jurul pomenitei moşii Răstoci; iar noi, ascultînd rugămintea provisorului şi castelanului nostru şi a magistrului curţii noastre, amintiţi anterior, am confirmat pomenitele scrisori de donaţie şi scutire, cea a măritului domn, răposatul Ioan Drágffi şi cea a generoasei şi măritei doamne Catharina, văduva aceluiaşi domn Ioan Drágffi, în toate prevederile lor, şi am dat, am acordat şi am conferit des-numitului Toma Hossu, voievodul nostru, un loc de moară pe amintitul rîu care curge în jurul zisei moşii Răstoci; şi chiar i-l dăm, i-l întărim, donăm şi acordăm neam de neam, prin puterea şi mărturia acestei scrisori a noastre. Pentru care poruncim şi ordonăm vouă, tuturor, provisorului şi castelanului cetăţii noastre Chioar şi celorlalţi slujitori ai noştri de orice stare şi rang, celor de faţă şi celor viitori, ca să-i întăriţi şi să-i apăraţi pe sus-pomenitul Toma Hossu, voievodul nostru, şi pe copiii şi pe urmaşii săi întru confirmarea scrisorilor date sus-zisului Toma Hossu de pomeniţii domnul Ioan Drágffi şi doamna Catharina, şi întru donaţia locului de moară menţionat mai sus. Altfel să nu faceţi! După citirea celor de faţă, (scrisoarea) să se restituie celui care o înfăţişează. Dat în cetatea noastră Chioar, în prima zi de joi după sărbătoarea Bunei Vestiri, în anul Domnului 1548.

Astfel noi, primind după obiceiul nostru cererea dreaptă şi conformă cu legea şi cu dreptatea a pomenitului Vasile Hossu, făcută în numele şi în locul celor amintiţi mai sus, aşa cum îngăduie dreptul comun şi legea regatului, am pus să fie întocmită şi acordată — în transumtul acestei scrisori a noastre, sub sigiliul Conventului nostru — o copie cuvînt cu cuvînt, fără nici o scădere, adăugare sau schimbare, a scrisorilor de întărire văzute mai înainte, ce ne-au fost arătate şi înfăţişate de acesta în original, drept viitoare chezăşie necesară drepturilor menţionaţilor Pavel şi Petre Hossu şi ale tuturor fiilor şi urmaşilor lor. Dat în prima vineri după duminica... (text indescifrabil — n.n.) în anul Domnului 1655.

(Traducerile. *Radu Ardevan*)

ÜBER DIE ANFÄNGE DES DORFES RASTOCI

(Zusammenfassung)

Im Jahre 1525 verlieh der Herr der Festung Chioar, Ioan Drágffi, für Verbesserung des Bereicherungstandes der Domäne, dem Petre und Toma Hossu aus Mesteacăn, das Amt des Voivoden — eine spezifische — administrativ-militärische Einrichtung der Rumänen dieser Gegend- den Platz für eine Mühle am Fluss Someş, sowie das Recht, dort ein Dorf zu errichten. Im Jahre 1530 war das Dorf Răstoci gegründet. Gleichzeitig wurde Toma Hossu, für seine Verdienste, aus der Leibeigenschaft entlassen. Er und seine Nachkommen behielten das Amt des Dorf-Voivoden und zeichneten sich hinsichtlich der Bevölkerungsvermehrung und Verteidigung des Gebietes aus. Aus der von Kaiser Maximilian von Osterreich, welcher die Domäne Chioar 1566 besetzte, angeordneten Urbarial-Konscription erfahren wir die soziale Lage der Einwohner von Răstoci, deren und des Voivoden Verpflichtungen an die Festung (Chioar), die den rumänischen Dörfern eigenen Lasten.

www.muzeuzalau.ro / www.cimec.ro